

11. Курс уголовного права. Общая часть : в 2 т. Т. 1 / под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой. М., 1997. 509 с.

12. Кримінальний кодекс України : чинне законодавство із змінами та доповн. на 16 вересня 2019 р. : офіц. текст. Київ : Алерта, 2019. 214 с.

Одержано 28.04.2020

УДК 343.45+343.352

Артем Олександрович Хлопов,
*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА РОЗГОЛОШЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРИВАТНОГО ХАРАКТЕРУ ПІСЛЯ ЗМІН, УНЕСЕНИХ ДО СТАТТІ 182 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЗАКОНОМ ПРО «ВИКРИВАЧІВ КОРУПЦІЇ»

На сьогодні не дивлячись на створення за останні роки спеціалізованих антикорупційних органів, як судових так і правоохоронних Україна нажаль залишається однією з найкорумпованіших Європи. Так, згідно Індексу сприйняття корупції-2019 Україна посідає 126 місце з поміж 180 країн повернувшись до показників 2017 року, отримавши лише 30 балів з 100 можливих [1]. Перебуваючи в пошуках, вітчизняний парламент постійно створює все нові та нові законодавчі конструкції, метою яких має стати побудова ефективної антикорупційної політики й зменшити рівня корупції.

Одним з таких рішень наприкінці 2019 року було прийняття Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції», яким було внесено зміни до ряду статей у тому числі й до Кримінального кодексу України (далі – КК України) [2]. Зокрема, однією з таких норм стала стаття 182 КК України, де примітку доповнено абзацом наступного змісту:

«Публічне, у тому числі через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки, повідомлення особою інформації про вчинення кримінального або іншого правопорушення, здійснене з дотриманням вимог закону, не є діями, передбаченими цією статтею, і не тягне за собою кримінальну відповідальність»[3].

У першу чергу варто відзначити, що подібні положення наявні й у законодавствах інших країн, наприклад: ст. ст. 157-159 Кримінального кодексу Грузії [4]. Проте є принципова відмінність зарубіжного аналогу де передбачається, що не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка передала добуту інформацію приватного характеру слідчим органам. Така конструкція визнається більш вдалою та ефективною, адже вона напряду передається компетентним органам для проведення оперативно-розшукових дій, натомість український аналог має більш громіздку архітектуру і відповідно меншу ефективність. Не зупиняючись на аналізі положень самого законодавства щодо викривачів корупції, зупинимось лише на питанні доцільності внесення подібних змін у контексті ст. 182 КК України. Адже, вітчизняний законодавець специфічно передбачив передачу окресленої інформації: «публічно, у тому числі через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки» [3]. З незрозумілих причин фактично включено третю сторону, яка не має слідчих повноважень і лише віддзеркалює інформацію, або надає їй публічний розголос.

Згідно запропонованої конструкції, громадянин, який отримав інформацію про приватне життя іншої особи, що дає змогу казати про вчинення останньою злочину або готування до нього має передати інформацію не на пряму слідству, а надати їй певного розголосу особисто або через інших осіб, що мають вихід на публічний майданчик. У послідуєчому такий розголос має «моніторитися» слідством і відкритися кримінальне провадження. Тобто, слідство «стимулюється» до активних дій через тягар суспільного резонансу, що по суті може розцінюватися як тиск на слідство. Таке формулювання не є логічним, більше того створює передумови для зловживань.

Звертаючись до самої форми повідомлення інформації виникає також декілька питань. По-перше вона має бути відображена публічно у тому числі через засоби масової інформації. Щодо останнього, то згідно ст. 22 Закону України «Про інформацію» під засобами масової інформації (далі - ЗМІ) слід розуміти засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації [5]. Розкриваючи зміст дефініції до таких ЗМІ можна віднести: пресу (газети, журнали), радіо, телебачення, інтернет ресурси, портали та видання тощо. Проте, не зрозуміло чи буде «публічним»

викладення окресленої інформації на власній сторінці в «соціальній мережі» або «месенджері». Припускаємо що так, але за умови, що така інформація буде доступна для перегляду невизначеному колу осіб, а не тільки власнику сторінки. Більше того не важливим є й скільки користувачів її переглянуло, важливим є саме можливість на здійснення таких дій. По-друге чому саме журналістам, громадським об'єднанням та професійним спілкам надаються такі права. Адже коли вчинено злочин, потерпілий безапеляційно йде саме до органів поліції, а не до журналістів. Більше того сама інформація є приватною, тобто має обмежений доступ і її публічне оприлюднення суперечить самій сутності та властивостям такої інформації. У сухому залишку маємо ситуацію певної правової колізії, більше того можна говорити про невідповідність окремих положень законам та Конституції України.

Нажаль, законодавець сам ускладнив і без того мало функціональний механізм, який не є дієвим, й з огляду на тотальну недовстачу слідчих та перевантаженість правоохоронних органів. За останніми даними в середньому станом на сьогодні на одного слідчого приходится 200—250 кримінальних проваджень (у 2011 році цей показник був на рівні 60 кримінальних справ), а в деяких регіонах й більше того доходить до 300—350 кримінальних проваджень на рік [6]. Не краща ситуація і в кадровому забезпеченні новоствореного Державного бюро розслідувань України, де ще донедавна із 182 штатних посад 43 вакантні, а наповненість кадрами становить біля 64% [7].

Підводячи підсумки варто відзначити, що прийнятий у кінці 2019 року закон про «викривачів корупції» далекий від ідеалу та навряд чи буде реалізований на практиці, а внесені до ст. 182 КК України зміни яскравий тому приклад. Очевидним видається лише поверхнєве вивчення законодавцем всіх питань при ухваленні цього закону та недооцінку перспектив можливих порушення прав і свобод людини, через розголошення інформації приватного характеру, яке в силу положень буде відбуватися публічно, що ставить під сумнів саме існування інституту недоторканності приватного життя.

Виходом з цієї ситуації може полягати у зверненні до зарубіжного досвіду, зокрема Грузії, що має подібні формулювання в своєму законодавстві, які втім є значно більш вдалими. Такий підхід

був би цілком виправданим, адже один з останніх гучних внесених до парламенту Президентом України законопроект «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою», так званий закон про «зłodіїв у законі» дублює собою аналогічний грузинський закон.

Необхідно або виключити внесені до ст. 182 КК України зміни або модернізувати їх передбачивши, що особа не підлягає кримінальній відповідальності за умови передачі слідчим органам добутої чи перебуваючої на зберіганні інформації передбаченої ч. 1 ст. 182 КК України надаючи таким чином інформацію про готування або вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. Таке формулювання виглядає найбільш життєздатним і відповідаючим духу закону, а отже дійсно матиме правову основу для досягнення кінцевої мети якою є протидія злочинам, у тому числі й корупційним.

Список бібліографічних посилань

1. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції : Закон України від 17.10.2019 № 198-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 50. Ст. 356.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Голос України*. 2001. № 107.

3. Уголовный кодекс Грузии : от 22.07.1999 № 2287-вс. URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf>. (дата звернення: 28.02.2020).

4. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

5. Робота слідчого в умовах сьогодення // LexInform : сайт. URL: <https://lexinform.com.ua/v-ukraini/robota-slidchogo-v-umovah-sogodennya/> (дата звернення: 28.02.2020).

6. У Раді незадоволені роботою директора ДБР Труби // РБК-Україна : сайт. 30.05.2019. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/rade-nedovolny-rabotoy-direktora-gbr-truby-1559220466.html> (дата звернення: 28.02.2020).

Одержано 22.04.2020

